

Sammanträde med MKB-forum i Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark.

Tid: Onsdagen den 24 augusti 2005, kl. 9.00 - 12.00.
Plats: Prime Point, Arlanda.

Närvarande:

Länstyrelsen i Kalmar län: Ulf Färnhök, ordförande
Sven Andersson

Länstyrelsen i Uppsala län: Leif Byman
Mats Lindman

Oskarshamns kommun: Kjell Andersson
Rigmor Eklind
Elisabeth Englund
Charlotte Liliemark
Kaj Nilsson
Göte Pettersson
Lars Tyrberg
Harald Åhagen

Östhammars kommun: Bertil Alm
Sten Huhta
Hans Jivander
Bengt Johansson
Gunnar Lindberg
Virpi Lindfors

SKI: Josefin Päiviö Jonsson

SSI: Tomas Löfgren

SKB: Claes Thegerström
Saida Laârouchi Engström
Lennart Nordfors (Gullers Grupp)
Olle Olsson
Erik Setzman
Peter Wikberg
Lars Birgersson, sekreterare
Sofie Tunbrant, sekreterare

Nästa möte: MKB-forum – den 17 november 2005
Samråds- och MKB-grupp Forsmark – den 18
november 2005

Gemensamt möte och gemensamt protokoll

Detta möte var gemensamt för MKB-forum Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark. Två likalydande protokoll har upprättats efter mötet, ett för respektive forum.

Innehåll

1	Fastställande av dagordning	3
2	Föregående mötes protokoll	3
3	EU och andra länders avfall	3
4	Hur kan samråden förbättras?.....	4
5	Lägesrapport från arbetsgruppen.....	7
6	Diskussion om MKG:s deltagande på möten	9
7	Övriga frågor	9
8	Praktiska frågor inför resan	10

Bilagor

Bilagorna utgörs av kopior på de OH-bilder som visades.

Bilaga 1	EU och andra länders avfall. Lennart Nordfors, SKB (Gullers Grupp).
Bilaga 2	Hur kan samråden förbättras? Kaj Nilsson, Oskarshamns kommun.
Bilaga 3	SKB:s arbete med samråden. Saida Laârouchi Engström, SKB.
Bilaga 4	Lägesrapport från MKB-forum Oskarshamns arbetsgrupp. Josefin Päiviö Jonsson, SKI.

1 Fastställande av dagordning

Utskickat förslag till dagordning godkändes.

Ordförande, Ulf Färnhök, Länsstyrelsen i Kalmar län, konstaterade att detta är MKB-forum Oskarshamns 52:a möte, men det första som är gemensamt för MKB-forum och Samråds- och MKB-grupp Forsmark.

2 Föregående mötes protokoll

Föregående protokoll från möte med MKB-forum Oskarshamn, nr 51 från sammanträde 2005-06-01, har varit på granskning. Under mötet cirkulerades protokollet för underskrift.

Föregående protokoll från möte med Samråds- och MKB-grupp Forsmark, från sammanträde 2005-03-10, har varit på granskning. Under mötet cirkulerades protokollet för underskrift.

3 EU och andra länders avfall

Lennart Nordfors, Gullers Grupp, gav en presentation av EU och andra länders avfall, med tyngdpunkt på frågeställningen om Sverige kan tvingas ta emot andra länders kärnavfall, se *bilaga 1*.

Arbetet inom EU

Systemet för beslutsfattande inom EU är komplext. Det tar lång tid för beslut att fattas, eftersom de först måste förankras i både överstatliga och mellanstatliga organ. Arbetssättet kan utifrån upplevas som krångligt, men innebär att det inte finns någon risk för att "bli tagen på sängen" i någon fråga. Samtidigt finns många ingångar och möjligheter för att följa frågor och påverka.

Frågan om att överstatligt reglera avfallsfrågan – det vill säga att EU skulle kunna tvinga en medlemsstat att ta emot annan medlemsstats högaktiva avfall mot sin vilja – finns inte på dagordningen. Ett sådant förfarande skulle dessutom bryta mot Euratom-fördraget, som är en del av EU:s grundlag. När EU-kommissionen försökt sig på mycket mindre långtgående förslag inom kärnavfallsområdet har den stött på hårt motstånd.

De internationella diskussioner som förs om regionala förvar utgår från frivillighet. Scenarier för tvångsregler bedöms som politiskt orealistiska – och det krävs mycket lång tid för politisk förankring innan detta skulle kunna förändras. En förutsättning för att kunna genomföra en sådan förändring är dessutom att Sverige i något skede accepterar den.

Att följa en EU-fråga är inte särskilt komplicerat. Dokumenten är lättillgängliga. Dock kan konstateras att vad gäller kärnavfallsfrågan så händer i princip ingenting.

Att påverka EU-politiken kan vara mycket resurskrävande. Konkurrensen om att nå fram till beslutsfattarna i Bryssel är stor, och den politiska miljön premierar den som har stora resurser att sätta av för lobbyarbete. Samtidigt finns möjligheter för en svensk aktör att påverka politiken "hemifrån" i och med att mycket av beslutsfattandet sker i mellanstatliga organ, där den svenska regeringen uppträder. Arbetet i EU-parlamentet kan följas och påverkas via svenska ledamöter. Om man ska agera direkt i Bryssel är en möjlig väg att göra det i allians med andra – det är en strategi som även väsentligt större aktörer än exempelvis en svensk kommun använder sig av.

Arbetet i Frankrike

I Frankrike vilar ansvaret att finna plats och metod för slutförvaring av använt kärnbränsle på det statliga bolaget Andra.

Lagstiftningen i Frankrike ändrades 1991. Den nya lagen understryker att fortsatta insatser ska baseras på frivillighet. Lagstiftningen slår också fast att det måste finnas minst två genomarbetade alternativ till geologisk slutförvaring. Forskningsinsatserna koncentreras till tre möjligheter: mellanlagring nära marknivån under mycket lång tid, transmutation samt deponering på stort djup i berggrunden.

Det finns sedan tidigare en politisk överenskommelse att under 2006 avgöra hur det högaktiva avfallet ska hanteras. Ledamöterna i nationalförsamlingen ska då ha tillräckligt underlag för att kunna fatta beslut.

Diskussion

Frågan ställdes om det är möjligt för EG-domstolen att besluta om att likställa kärnavfall med annat avfall. Lennart Nordfors svarade att om Kommissionen väljer att driva denna fråga via domstolen som alternativ till att lägga förslag till Ministerrådet kommer det att uppfattas som att man går förbi EU:s högsta beslutande organ. Ett sådant förfarande är inte politiskt realistiskt.

4 Hur kan samråden förbättras?

Kaj Nilsson, Oskarshamns kommun, redogjorde för de synpunkter och önskemål på SKB:s samråd enligt miljöbalken, som framkom vid samverkansmöte mellan Östhammars och Oskarshamns kommuner den 24 – 25 maj 2005, se *bilaga 2*.

Båda kommunerna ser samråden som en viktig del i arbetet med att ta fram ett beslutsunderlag för kommande beslut om ett slutförvar. Samråden är för kommunerna det huvudsakliga forum där medborgarna och olika organisationer

kan ställa sina frågor och föra fram sina synpunkter på de utredningar och studier som SKB genomför. Erfarenheten är att bra samråd leder till bra beslutsunderlag vilket i sin tur leder till hållbara beslut.

Dagordning för samråd

Kaj Nilsson framförde att föredragningar från SKB tar för lång tid i anspråk. Allmänheten får inte tillräckligt med tid för sina frågor. En idé är att börja med frågor, eftersom de flesta som kommer redan är insatta i frågeställningarna. Vid de tidiga samråden organiserades gruppdiskussioner, vilket uppfattades som positivt.

Det ställs frågor som inte får svar på själva mötet, det kan vara så att svaret ännu inte finns. Det vore värdefullt om dessa frågor med svar kunde presenteras på nästkommande möte, som kan inträffa upp till ett år senare. SKB bör fundera på hur processen kan se ut för att snabbt lämna svar på obesvarade frågor från samråden (återkoppling).

Moderator för samrådsmötet

Kaj Nilsson påpekade vidare att båda kommunerna tycker att det vore intressant att pröva en utomstående och oberoende moderator för mötet. Det finns positiva erfarenheter av detta från Hallandsåsprojektet. Samrådsmötet uppfattas då som mer neutralt.

Protokollskrivare

Kaj Nilsson nämnde att en annan erfarenhet från Hallandsåsprojektet var att det var värdefullt med en utomstående protokollskrivare. Samrådet spelades in och protokollet återgavs ordagrant.

Snabbare redovisning av protokollen är önskvärd. En årlig sammanställning av samråden är bra och ger en god överblick, men det finns behov av att få protokollen klara snabbare. Deltagare på samråden kan då se om deras frågor uppfattats rätt. En publicering kan snabbt göras på SKB:s webbplats.

Tema för samråd

Vidare anser båda kommunerna att tema för olika samråd är bra, men frågor utanför temat bör inte avvisas. En samrådsplan där det anges vilka teman som kommer vore värdefullt.

Uppmuntra och bjud in miljögrupperna och låt dem redovisa sin syn på olika frågor.

Samråd för olika grupper

Båda kommunerna är eniga om att huvudlinjen bör vara gemensamma möten för alla som önskar delta, särskilt om olika möten har olika teman. Det ger bättre

förutsättningar till en ökad dynamik i diskussioner och frågor om alla grupper deltar samtidigt.

Vad är samrådsmöte och vad är det inte?

Ett till två formella samrådsmöten genomförs per år i respektive kommun. I år har dessutom ytterligare ett möte genomförts under sommaren för att ge sommarboende möjlighet att delta. Kaj Nilsson informerade om att kommunernas erfarenhet från årets sommarboendemöte är att samråden var ganska olika. Olika personer från SKB deltog och presentationerna skilde sig åt. Det är bättre att kalla allt för samråd och bjuda in alla intresserade.

Utöver dessa formella samrådsmöten genomförs flera andra möten såsom närboendemöten, informationsmöten och liknande. En fråga vid det formella samrådet kommer med i MKB-processen genom samrådsredogörelsen, medan frågor vid andra möten inte kommer med. Båda kommunerna har uppfattningen att allmänheten inte är medvetna om skillnaden på mötena och varför frågorna behandlas olika. Alla frågor som kommer upp på möten borde därför betraktas som en formell samrådsfråga. Detta borde kunna lösas genom att till exempel föra en "loggbok" över frågor som kommer upp.

Diskussion

Saida Laârouchi Engström kommenterade några av de synpunkter som framfördes av Kaj Nilsson, se *bilaga 3*.

Vid några av de tidigare samrådsmötena använde sig SKB av utomstående moderatorer. Oavsett om det funnits moderatorer eller inte, så har det vid samtliga möten funnits utrymme för att få alla frågor besvarade. Eftersom den fortsatta diskussionen utmynnade i att det ändå kan finnas en fördel med utomstående moderator så kommer SKB på prov att åter anlita en moderator vid kommande möten.

Saida L. Engström framförde vidare att de frågor och synpunkter som framkommer vid samrådsmöten dokumenteras och besvaras i mötesprotokollen, vilka läggs ut på SKB:s webbplats. Utdrag ur mötesprotokollen redovisas i årsrapporter och i kommande samrådsredogörelser.

Även vid närboendemöten och informationsmöten ställs frågor. SKB:s rutin är att dessa frågor samlas upp lokalt och framförs till MKB-enheten. I de fall det rör sig om nya frågor som berör slutförvarsprojektet förs dessa vidare till samrådsdokumentationen. Hittills har dock inga nya frågor kommit, utan frågorna har i första hand handlat om de pågående platsundersökningarna. I den mån frågor om slutförvaret eller inkapslingsanläggningen ställts handlar de om buller, transporter, grundvattensänkning med mera, det vill säga frågor som redan finns på agendan. I några fall har frågor som ställts i samråden fortsättningsvis behandlats utanför de formella samråden. Ett exempel är vägfrågan i Simpevarpsområdet. Detta är inte en samrådsfråga eftersom SKB formellt inte ansvarar för vägnätet och inte heller kan anlägga vägar på eget initiativ. Frågan är

dock viktig och har därför lyfts till diskussion med Vägverket. Representanter från LKO har deltagit i de möten som har hållits och en idéstudie har genomförts.

Detta innebär att två parallella processer pågår, dels närboende- och informationsmöten och dels samrådsmöten. Samrådsmöten protokollförs och protokollen publiceras på internet, i årsrapporter med mera. Närboende- och informationsmöten dokumenteras inte på samma sätt, men även dessa möten annonseras och är öppna för samtliga.

Diskussionen resulterade i att SKB fortsätter att fundera på hur förfarandet med två processer (information kontra formella samråd) på bästa sätt görs transparent.

Saida L. Engström informerade om att SKB hörsammat kritiken om att föredragningar från SKB på samrådsmötena tar för lång tid i anspråk. Vid nästa samrådstillfällen, november 2005, kommer därför ett nytt upplägg att prövas. Eftermiddagen kommer att ägnas åt seminarier och kvällen åt frågor. Tema för mötet kommer att bli ”MKB för inkapslingsanläggningen”, men naturligtvis kommer det att finnas möjlighet att även ställa frågor om slutförvaret för använt kärnbränsle.

Vid tidigare samrådsmöten med allmänheten har SKB fotograferat och de senaste två mötena har spelats in av mötesdeltagare. Att fotografera och spela in vid möten kan dock resultera i att mötesdeltagare inte vågar eller vill framföra åsikter. Vid kommande möten kommer därför varken inspelning eller fotografering att ske.

5 Lägesrapport från arbetsgruppen

Josefin Päiviö Jonsson, SKI, gav en lägesrapport från arbetsgruppens arbete, se *bilaga 4*.

Vid tidigare möten med MKB-forum Oskarshamn har framförallt Oskarshamns kommun framfört att lägesrapporteringar fått för stort utrymme, på bekostnad av att diskutera viktiga frågor. Kommunen har med anledning av detta väckt frågan om hur MKB-forum fortsättningsvis bör arbeta, vilken mötesfrekvens som är lämplig, om samtliga möten med MKB-forum fortsättningsvis ska vara öppna för allmänheten med mera.

Vid föregående möte med MKB-forum, den 1 juni, bildades en arbetsgrupp med representanter för parterna med uppdrag att ta fram ett förslag på förändringar av arbetssättet i MKB-forum. Följande personer ingår i arbetsgruppen:

- Josefin Päiviö Jonsson (SKI), ordförande och sammankallande
- Tomas Löfgren (SSI)
- Saida L. Engström eller Erik Setzman (SKB)
- Sven Andersson (Länsstyrelsen i Kalmar län)
- Kjell Andersson (Oskarshamns kommun)

Arbetsgruppen ska ansvara för:

- den kommande verksamhetsplanen på årsbasis
- att agendan för de kommande mötena innehåller tillräckligt mycket av intresse för alla deltagande parter. Agendan kommer förslagsvis att tas fram av arbetsgruppen, men kommer även fortsättningsvis distribueras av SKB.

Gruppens förslag är att MKB-forums möten ska präglas av:

- frågor som är aktuella och händelsestyrda som väcks av de olika deltagande parterna
- uppföljning av frågor som diskuterats under föregående möten
- allmän information från de deltagande parterna.

Vidare föreslår arbetsgruppen att MKB-forum beslutar att alla MKB-forums möten hålls öppna för allmänheten, men även fortsättningsvis förläggs till dagtid vardagar. Den allmänhet som deltar bör få chans att någon gång under mötena ställa frågor och därför planeras en eller två frågestunder in i dagordningen.

Arbetsgruppen anser inte att MKG och andra ideella organisationer bör erbjudas plats som ordinarie part i MKB-forum, utan bör erbjudas möjlighet att delta på samma premisser som den intresserade allmänheten. Detta med anledning av att de parter som idag finns med som ordinarie parter har en viktig roll i den beslutsprocess som leder fram till beslut rörande anläggningarnas lokalisering och utformning.

Arbetsgruppen har även diskuterat utkast till kommande dagordningar. Det möte som kommer att hållas den 17 november föreslås innefatta:

- miljöorganisationer som erhåller pengar från fonden för sin verksamhet bjuds in för att berätta om sin verksamhet
- rapportering från möte mellan SKI, SSI, departement och kommuner om beslutsprocessen
- diskussioner om utformning av MKB för inkapslingsanläggningen
- presentation av SKI:s granskningsplan för ansökan om inkapslingsanläggningen.

Det första mötet under 2006 bör behandla:

- uppföljning av frågor som tidigare ställts av Oskarshamns kommun
- avstämning inför ansökan om inkapslingsanläggningen.
- redovisning av alternativa metoder i ansökan och MKB – miljöjurist bjuds in.

Diskussion

Diskussionen behandlade MKG:s deltagande på möten med MKB-forum Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark. Diskussionen återges i kapitel 6 nedan.

6 Diskussion om MKG:s deltagande på möten

Skrivelse har inkommit från Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG, till länsstyrelserna i Kalmar och Uppsala län med begäran om att få delta i MKB-forum Oskarshamn respektive Samråds- och MKB-grupp Forsmark.

Ulf Färnhök, Länsstyrelsen i Kalmar län, framförde att det vore lämpligt om både MKB-forum Oskarshamn och Samråds- och MKB-grupp Forsmark har liknande inriktning vad gäller öppna/sluta möten, MKG:s medverkan med mera. Ulf Färnhök framförde vidare att Länsstyrelsen i Kalmar län utlovat besked till MKG angående medverkan vid kommande möten direkt efter dagens möte. Även Oskarshamns kommun framförde att man utlovat besked till MKG efter detta möte.

Mats Lindman, Länsstyrelsen i Uppsala län, framförde att man svarat MKG att Länsstyrelsen inte är beredda att utvidga Samråds- och MKB-grupp Forsmark. Det svar Länsstyrelsen gav är i enlighet med gällande arbetsordning.

Östhammars kommun framförde att man inte blivit tillfrågade och behöver tid för att diskutera hur man ställer sig till MKG:s medverkan. Besked om kommunens inställning kan inte lämnas idag, utan först efter internt möte den 15 september.

Oskarshamns kommun fick vetskap om MKG:s begäran direkt efter att den inkommit till Länsstyrelsen och har diskuterat den inom LKO-projektet. Kommunen har drivit önskemålet att alla MKB-forum ska vara öppna möten. I den partsammansatta arbetsgruppen som förbereder mötena har en överenskommelse gjorts om att samtliga MKB-forums möten blir öppna från och med mötet i november 2005. Därmed har alla som önskar tillträde till mötena.

Vid diskussionen framfördes att nästkommande möte med Samråds- och MKB-grupp Forsmark kommer först i mitten av november, varför det inte borde vara någon brådska med att meddela MKG om former för kommande medverkan.

7 Övriga frågor

Inga övriga frågor fanns.

8 Praktiska frågor inför resan

Lars Birgersson och Saida L. Engström gav praktisk information inför studieresan till Frankrike. Studieresan syftar till att:

- få information från Andra om det franska programmet för omhändertagande av använt kärnbränsle
- träffa representanter med anknytning till EU-arbetet i Bryssel
- besöka underjordslaboratoriet i Bure samt utbyta erfarenheter med berörd kommun, region och lokala organisationer.

Vid protokollet

Lars Birgersson

Sofie Tunbrant

Justeras

Ulf Färnhök (ordförande)

Leif Byman

SKI

SSI

Östhammars kommun

Oskarshamns kommun

SKB